

SLOVENSKI

Izdaja časopisno-slovesniško podjetje SSDL "Naš tisk" / Direktor: Rudi Janžura / Odgovorni urednik: Sergej Vošnjak / Tiska: Tiskarna "Slov. poročevalca" / Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva ulica 5, telefon 24-522 do 24-526 / Uprava: Ljubljana, Copena ulica 50-III, telefon 22-573 in 22-621 / Oglašni oddelki: Ljubljana, Kardeljeva ulica 6, telefon 21-898, za ljubljanske naročnike 20-463, za zunanje 21-532 / Poštati predal 29 / Tekoči račun Narodne banke 601-Te-14 / Mesečna naročnina 100 din

Poročevalac

Velika volilna zborovanja po vsej državi SOCIALIZEM JE PRI NAS STVARNOST, KI JE NE MOREJO SOVRAŽNIKI NITI SPREMNITI, NITI OSLABITI

Tudi pri volitvah manifestirajmo enotnost in odločnost naših narodov

Naše ljudstvo lahko živi samo kot enakopravno in svobodno - drugače ne moremo in ne bomo živeli

V POSTOJNI JE GOVORIL VELJKO VLAHOVIČ — NA ZAHODNI MEJI V BRDIH BORIS KRAIGHER — NA BLOKOH IVAN REGENT — V BEOGRADU ALEKSANDER RANKOVIČ — V TITOGRADU MILOVAN DJILAS — V OHRIDU MOŠA PIJADE — V ZRENJANINU KOSTA NAGY — V KULASHIH DJURO PUCAR

Jugoslovanskega ljudstva ne bo nihče več zaslužnil

Prisrčno srečanje Veljka Vlahoviča s primorskim ljudstvom v Postojni

POSTOJNA, 25. okt. V nabitno polni dvorani kina, ki ni mogla sprejeti vseh ljudi, je bilo danes predvolilno zborovanje, na katerem je govoril član zveznega odbora SZDL Jugoslavije tov. Veljko Vlahovič. Zborovanje je odprl sekretar mestnega komiteja ZKS tov. Zdravko Smrekar, ki je pozdravil govornika, nadalje Branka Babiča, zastopnika JLA in ostale udeležence zborovanja, nakar je takoj povzel besedo Veljko Vlahovič, ki je v enournem govoru orisal zgodovinski pomen jesenskih volitev ter nazorno očrtal dosežane uspehe na političnem, gospodarskem in kulturnem področju, kakor tudi enoten odpor vseh jugoslovanskih narodov zoper mešetarenje z našo zemljo.

prijatelj. Mi pa se ponašamo s tem, da imamo določena načela in kdor koli hoče z nami pošteno sodelovati, bo imel v nas zanesljive prijatelje.

Zakaj smo se mogli upreti vsakemu zunanjemu pritisku

Dostikrat se postavlja vprašanje, kako smo mogli v tistih težkih dneh leta 1948 in nadalje vzdržati ogromni ekonomski in vojaški ter politični agresivni pritisk Sovjetske zveze. Iz te borbe smo odnesli veliko in zgodovinsko zmago. Danes je položaj docela spremenjen. Upravitelji SZ so nekoliko izpremenili svojo politiko prav zaradi tega, ker smo pokazali svojo moč in čvrsto enotnost. Cestokrat so me v krogih OZN, ko sem zastopal našo državo, vpraševali tudi zunanji ministri in delegati, pa tudi navadni ljudje in delavci, kako se je mogla tako mala država, kakršna je Jugoslavija, upreti velikanskemu pritisku velikega vzhodnega bloka. Do te zmagave sta nam predvsem pripomogla enotnost in bratstvo naših narodov, ki se je skovalo v narodnosvobodilni borbi ter nadalje raslo v graditvi naše države, ki je to svojo čvrstost in enotnost do-

kazala tudi zadnje dni pri obrambi naših nacionalnih interesov glede Trsta. Drugi element, ki nam je omogočil to zmago, je jasna socialistična perspektiva našega razvoja. Če ne bi imeli te jasne perspektive, bi se ne mogli upreti tolikšnemu pritisku.

Nadaljnji element te naše moči je ekonomska izgraditev naše države. Leta 1948 smo se znašli v težkem položaju zato, ker je bila vsa naša ekonomika orientirana proti vzhodu. Medtem so se naši odnosi čez noč spremenili. Z naporim delom in težkimi žrtvami smo razbili ta bojkot in Jugoslavija ni imela nikdar toliko trgovinskih zvez s tujino, kakor jih ima danes.

le začenja ustvarjati prve čete svoje armade. Anglija, ki je bila znana po svoji armadi, ima danes 14 do 15 divizij. Tako je postala Jugoslavija država, ki razpolaga z močno in moderno armado. Tudi to je velik in močan element v naši borbi zoper agresivni pritisk z vzhoda in tudi v sedanjem razvoju okrog Trsta. Zato ni dvoma, da bodo morali tudi v tem vprašanju upoštevati kvaliteto naših divizij, naših borcev in voljo narodov Jugoslavije (vi-harno pritrjevanje).

Naša moč je v tem, da se borimo za pravično stvar

V dokaz, kolikšen je ugled Jugoslavije in kako neodvisna je njena zunanja politika, je govornik navedel nekaj primerov iz lastne prakse v OZN. Ko je ob neki priliki pozval afganistanskega delegata, naj podpre jugoslovansko resolucijo, je ta odvrnil: »Z vsem srcem sem za vašo resolucijo, ker vodi Jugoslavija pošteno politiko, toda mi mejimo na Kitajsko in na druge države, ki se jim ne smemo zameriti. Vi pa ste neodvisni in lahko svobodno nastopate. Afganistan je tako po površini kakor po številu prebivalstva dvakrat večji kakor Jugoslavija. Ze samo ta razgovor kaže, kolikšen je ugled Jugoslavije v svetu. Naša moč ni ne v površini, ne v številu prebivalstva, marveč v tem, da se borimo za pravično stvar in zastopamo v mednarodnih odnosih pošteno in pravično politiko (vi-harno pritrjevanje).

Značilen je tudi naslednji primer, ki ga je navedel govornik. Lani se je vodila diskusija o tem, kdo bo gradil sirijsko luko Latak. Prijavilo se je 14 držav, med njimi tudi Italija, Francija in Anglija. Ko sem bil lani na zasedanju OZN, je dejal Veljko Vlahovič, sem videl, da je Višinski zelo pogosto kil-

Italijanski imperializem je na svojem prvem koraku dobil dostojen odgovor

Pred 30.000 ljudmi v Titogradu je govoril Milovan Djilas

Titograd, 25. oktobra. Več kakor 30.000 ljudi je prisostvovalo danes na trgu Milutinovič v Titogradu, velikemu predvolilnemu zborovanju, na katerem je govoril podpredsednik zveznega izvršnega sveta Milovan Djilas. V svojem govoru je med drugim dejal:

Dosedanji demokratični ukrepi so utrdili enotnost, moč in zavest naših delovnih ljudi in po tej poti je treba iti naprej, če hočemo biti svobodna država svobodnih ljudi. Mi pa to hočemo in tudi moramo.

Zadnja tri, štiri leta si naše ljudstvo ni bistveno izboljšalo svojega življenja, toda je pa utrdilo in razširilo svoje demokratične pravice v gospodarstvu in oblasti in zaradi tega je zadovoljno.

Celo tudi pri nas in ne samo na Zahodu so ljudje, ki mislijo, da je demokratični razvoj naše države posledica prijateljstva z Zahodom in vpliva Zahoda. To ni točno. Naši ljudje se nikoli

Največja zmaga — utrdil se je duh neodvisnosti in enotnosti našega ljudstva

Ko je dejal, da je vprašanje, kakšno vladno bo imela Italija, stvar italijanskega ljudstva a ne naša, je poudaril, da gre pri vprašanju Trsta za večje stvari.

Prvič, v tem vidimo prve korake italijanskega imperializma, kateremu na naš račun deljemo koncesije vlaški Britanije in ZDA. Državnikom teh držav ne gre v glavo, da se na Balkanu osvarja neodvisna in demokratična Jugoslavija. Drugič, gre za našo borbo, za neodvisnost, za enakopravnost z drugimi državami. Tretjič gre za to, da dajemo odpor imperialističnim metodam postavljanja majhnih in neodvisnih držav pred izvršeno dejstvo. Četrto gre za to, da se v praksi vidi, koliko so zahodne vlade dejansko za enakopravno in potemtakem tudi za miroljubno sodelovanje med državami.

Zmešnjava, ki je nastala okrog Trsta je pripeljala Zahadne države baš v tisto slepo ulico, iz katere so računali, da se bodo izvlekli s svojim enostranskim

niso odrekli, da bi se posluževali vsega dobrega, kar je nastalo v drugih državah. Toda demokratični socialistični razvoj nastaja iz naših potreb in naših pogojev celo iz naše nuje, toda ne zaradi kakršnegakoli pritiska.

Prav na vprašanju Trsta se je odkrilo, v kolikšni meri se je sprelo o naše ljudstvo in kako zelo nesposobni so bili vladajoči politiki na Zahodu, da bi to razumeli. Tudi sedaj ne moremo trditi, da so to razumeli. Ko smo se uprili nismo hoteli priznati tistega, kar so oni samovoljno darovali Italiji brez naše vednosti, so se zunanji ministri teh držav sestali v Londonu, da bi odločili o tržaškem vprašanju. Konec koncev so odločili, da ničesar ne odločijo. To pa je boljše, kakor tisto, kar so prej odločili, da poklonijo italijanski vladji za njeno zdravje in dolgo življenje in za sodelovanje v evropski armadi kos jugoslovanske zemlje.

prepričati Britance, da bi se morali celo boriti proti Jugoslovonom, da bi zagotovili italijanskemu imperializmu, da pride v cono A. Tako daleč so prišli ti odnosi — ali ali —, čeprav se mi nočemo boriti proti zapadnim armadam. Hočemo sodelovanje in sporazum, hočemo pa tudi, da se na zahodu odredijo diktatu in odločanju izključno na našo škodo.

Teško je reči, kako se bo končalo tržaško vprašanje, toda nekatere stvari, so že sedaj jasne. Očitno je, da je obnovljen italijanski imperializem gobil že na prvem koraku dostojen odgovor. Zmagovita parada je izostala, in Italijani bi bili srečni, če bi se mogli pritepti za Britanijo in Amerikanci in pod njihovo zaščito. Ze je očitno, da tržaško vprašanje ne bo in ne more biti rešeno, kakor žele Italijani ali kakor so jim hoteli ugoditi na zahodu. Mi že imamo in bomo imeli svojo besedo pri tem ali pa ne bo nikake trajne in stvarne rešitve. Najvažnejše v vsem tem pa je, da se pri nas v Jugoslaviji utrjuje in se je že utrdil duh neodvisnosti, duh enotnosti proti vsem poizkusom podcenjevanja in to je naša največja zmaga, zmaga, ki smo jo že dosegli. To pa pomeni veliko za našo bodočnost in ne samo za rešitev tržaškega vprašanja.

V agresivnih naklepih in načrtih ne sodelujemo in ne bomo sodelovali

In če imamo pred očmi te nove odnose, to novo stanje v duši in zvesti Jugoslovanci, je šele jasno, kako so smešni tisti, ki na Zahodu pripovedujejo, kako se bomo mi morda sedaj obrnili k Sovjetski zvezi in z njo vspostavili nekdanje odnose. Nekaj takega je nemogoče. Stari prijateljske odnosi se ne morejo vrniti, ker mi v njih nismo bili enakopravni, ker v njih dejanskega prijateljstva tudi ni bilo. To vedo tudi tisti, ki trdijo take stvari. V teh trditvah pa se skriva nekaj drugega — prikriti poizkus pritiska na nas, da ne bi normalizirali odnosov s Sovjetsko zvezo in z vzhodnoevropskimi državami. Se več! Zlonamer-no prikazujejo kot nekaj velikega, kot čudo, če se v odnosih med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo zgodi prav tisto, kar se rečimo dogaja v odnosih med ZDA in Sovjetsko zvezo ali katerokoli drugo zahodno državo in Sovjetsko zvezo. So torej tudi taki ljudje, ki mislijo, da v odnosih s Sovjetsko zvezo mi ne bi smeli imeti pravice niti do tistega, da česar ima njihova vlada, njihova država, to se pravi da nimamo niti pravice do normalnih miro-ljubnih odnosov. Ti ljudje se obnašajo smešno, kot da je njihova zasluga, da smo se odcepili od Sovjetske zveze.

Toda kaj je to? Spet tisto staro mišljenje in metoda: majhni morajo poslušati kar se jim ukaže, pravica majhnih je, da poslušajo, nič več. Ne, gospodje, tudi to je bilo nekdanj. Mi pa v-dimo proti vsem državam in tudi proti Sovjetski zvezi neodvisno, našo jugoslovansko politiko. Mi v agresivnih ukrepih in planih ne sodelujemo, in ne bomo soje-

Naš program je skupen program vseh naših delovnih ljudi

je dejal Aleksander Rankovič na zborovanju v Beogradu pred 40.000 volivci

BEOGRAD, 25. okt. Poslanski kandidati ALEKSANDER RANKOVIČ, MIHAJLO ŠVABIČ in RADENKO BROČIČ so govorili danes pred skoraj 40.000 volivci na velikem volilnem zborovanju v Beogradu na Trgu osvoboditve. Ze mnogo pred začetkom zborovanja so velike skupine volivcev napolnile trg. Mnogi so nosili transparente z napisi: »Vsi na volitve!«, »Mi sino za prijateljstvo s prijatelji!«, »Z Jugoslavijo se lahko razgovarja samo enakopravno itd.

Prvi je govoril poslanski kandidat za republiški zbor Radenko Bročić, za njim pa Mihajlo Švabič. Kot tretji je stopil na govorniški oder podpredsednik zveznega izvršnega sveta ALEKSANDER RANKOVIČ, ki se je najprej zahvalil volivcem 6. volilnega okraja Beograda za zaupanje, ki so mu ga izkazali; ko so ga izvolili za kandidata za ljudskega poslanca. »V svojem bodočem delu bom poskušal upravičiti to zaupanje in se tudi v naprej skupaj z vami boriti za izgradnjo socializma in neodvisnosti naše države.«

Prvi je govoril poslanski kandidat za republiški zbor Radenko Bročić, za njim pa Mihajlo Švabič. Kot tretji je stopil na govorniški oder podpredsednik zveznega izvršnega sveta ALEKSANDER RANKOVIČ, ki se je najprej zahvalil volivcem 6. volilnega okraja Beograda za zaupanje, ki so mu ga izkazali; ko so ga izvolili za kandidata za ljudskega poslanca. »V svojem bodočem delu bom poskušal upravičiti to zaupanje in se tudi v naprej skupaj z vami boriti za izgradnjo socializma in neodvisnosti naše države.«

V prvem delu svojega govora je govoril tov. Rankovič o spremembah, ki so pri nas nastale v zadnjem času, posebej po sprejetju ustavnega zakona, ki je pomenil pravno oblikovanje naše družbene in politične ureditve ter prešel na družbeno vlogo ljudskih poslancev.

»Ljudski poslanci bodo predstavniki delovnega ljudstva in proizvajalcev FLR. Prav tako pa tudi predstavniki okrajev, mest, republik, v katerih so bili izvoljeni, ter gospodarskih organizacij, v katerih so kot proizvajalci organizirani. Od tu izhaja tudi njihova dvojna vloga, njihove pravice in dolžnosti ne samo do predstavnika telesa, katerega člani so, marveč tudi do lokalne skupnosti — komune kot osnovne enote oblasti delovnih ljudi. Ljudski poslanec bo zveza med komuno in ljudsko skupščino kot višjim organom oblasti. Tak dvojni položaj poslanca je v našem sistemu tista novotena, s katero dobiva popolnoma drugačen značaj tudi

pod vpliv partikularizma. Posebno sta važni pravica in dolžnost ljudskega poslanca, da v skupščini iznaša predloge ali menja ljudskega odbora celo tedaj, če se sam ne strinja z mnenjem ali predlogom. Zato je razumljiva tudi njegova dolžnost, obveščati ljudski odbor ali njegov zbor, ki je določene predloge postavil, o uspehih razprave v skupščini.

Zatem je tov. Rankovič govoril o nekaterih negativnih pojavih, ki ovirajo naš socialistični razvoj. Poudaril je, da s predajo podjetij na upravljanje proizvajalcem že niso bila rešena vsa vprašanja normalnega razvoja gospodarskega življenja in delovanja podjetij, marveč je nastala vrsta novih problemov in negativnih pojavov, proti katerim je treba ostro nastopiti. Kot prvo slabost je omenil odnos posameznih podjetij do izpolnjevanja splošno-ljudskih obvez. Dejstva kažejo, da podjetja namerno zamujajo vplačila svojih obvez in uporabljajo znatna finančna sredstva kot brezobrestni kredit. Drug pogost pojav je izigravanje predpisov o plačnem sistemu, da bi se povečal plačni fond. Tako v nekaterih podjetjih dopisujejo nadurno delo, v drugih povečujejo število kvalificiranih delavcev pri plačnih obracunih, v tretjih dajejo delavcem razne privilegije, kot n. pr. s tem.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Trst in jugoslovansko - italijanski odnosi

Za »Borbo« napisal
EDVARD KARDELJ
(Nadaljevanje)

Ob tuniški krizi je že omenjeni časnik »Esteria« med drugim pisal: »Ali bo Francija znala v Severni Afriki ubrati pot, ki jo je ubrala v Evropi? Zdej je očitno, da ni moč hkrati uveljavljati dveh različnih politik: ene evropske in druge izvenevropske. Ni moč na eni strani v Evropi podpirati politiko evropske skupnosti, ki bi združila vse gospodarske, politične, moralne in celo vojaške pridobitve, na drugi pa v Severni Afriki podpirati politiko strateške in politične nadvlade.

Vsi vemo, da takšna gostobesedna italijanska kritika francoskega kolonializma nikakor ni zrcalo nekakšnega načelnega protikolonialističnega stališča Italije. Nikakor ne! V tej kritiki ne pride do izraza nič drugega, kakor stara italijanska imperialistična orientacija proti Tunisu. Protagonisti takšne politike tu samo nekoliko bolj izbirajo besede, kakor kadar govorijo na pr. o Dalmaciji.

Toda, kakor sem že rekel, je za italijanske imperialistične kroge centralno vprašanje očitno njihova protijugoslovanska akcija, tu pa je spet odločilni korak v sedanji fazi te akcije — ureditev tržaškega vprašanja v korist Italije. Urediti tržaško vprašanje v italijansko korist, pomeni za te kroge izvojevati dve zmagi, to se pravi storiti prvi korak na Balkan in zadati Jugoslaviji hud zunanepolitični poraz z namenom, da bi njen mednarodni položaj čim bolj oslabil. To pa bi bil po njihovih računih prvi korak k obnovi vodilne vloge Italije v tem delu Evrope. Na to pot ti krogi vztrajno potiskajo vladno in njeno zunanjo politiko. Naj bodo

takšni računi še tako nesmiselni in zgrajeni na pesku, vendar so tukaj in morajo netižno stalno napetost v jugoslovansko italijanskih odnosih, ter imajo hude posledice, kakor vidimo prav te dni v zvezi s sklepom zahodnih držav z dne 8. oktobra.

Težnje takšne vrste hkrati tudi pojasnjujejo, zakaj je Italija po vojni sistematično odklanjala vse jugoslovanske prizadevanje, da bi prišlo do enakopravnega jugoslovansko-italijanskega sodelovanja v obravnavanju problema miru v tem delu Evrope. Italijanski imperialisti, nikakor ne morejo trpeti enakovredne Jugoslavije, ker jim je podrejena Jugoslavija conditio sine qua non za njihove hegemonistične naklepe na Balkanu. Te težnje tudi kažejo, zakaj se Italija tako zagrizeno bori proti balkanskemu paktu in sploh proti stvarnemu sporazumu med balkanskimi narodi, ki ima namen, da bi se skupaj uprli agresiji. Imperialistični krogi sedanje Italije je neodvisna in močna Jugoslavija trn v peti. Nijim je potreben razbit, razkasan Balkan, da bi mu lahko vladali. Balkan pa moče biti ne razkasan in razbit, dokler je tu močna Jugoslavija. Zato italijanski imperialistični krogi ravnajo vse sile, da bi postitili Jugoslavijo na stopni moče odvisne dežele, ki bi lahko postala lrača v tujih rokah. A prav profanost takšne politične orientacije imajo — bodi posredno, bodi neposredno — v sedanji Italiji odločilni vpliv.

Ti krogi očitno čutijo, da nimajo dovolj moči, da bi moela Italija sama kolikol takšnih naklepe uresničiti. Zato skušajo v svojo protijugoslovansko politiko pritegniti tudi zahodne

vlade in ves Atlantski pakt. Vse italijanske izsiljevanje nasproti zahodnim deželam se je zadnja leta gibalo v eni smeri, namreč, da bi prisililo zahodne države, da bi — kakor pravijo nekateri rimski politiki — izbirale med Jugoslavijo in Italijo. Smisel takšne izbire, pa je pravzaprav zahteva, da bi izkoristile Atlantski pakt za pritisk na Jugoslavijo in za nasilno upostavitve vodilne vloge Italije na Balkanskem polotoku.

Italijanski imperialistični krogi si torej prizadevajo, da bi z izsiljevanjem temeljito preokrenili položaj Italije v atlantskem paktu. Po njihovih nazorih Italija ne sodeluje v njem zato, da bi po svojih močeh prisilila k mednarodni varnosti, marveč da bi atlantski pakt udinjala svojim ekspanzionističnim ciljem.

Na te trditve bi utegnili kdo reči, da je ta naklep nerealen in da zato ni nevaren. Ta naklep je v resnici več kakor nerealen in sicer ne zato, ker je glavni činitelj, ki to odloča, neomajna volja narodov Jugoslavije, da se upro vsem takšnim mahiracijam, marveč tudi zato, ker bodo začeli na Zahodu konec koncev deželje bolj spoznavati, da Italija kot eno iz svojih članstvom v atlantskem paktu zahteva pravzaprav, da bi razbili same temelje atlantskega pakta. Pa tudi ne glede na to, ti naklepi v praksi že rode svoje negativne posledice. Kakor sem že rekel, so ti naklepi povzročili, da se je vprašanje Trsta spremenilo v vprašanje odnosov med Jugoslavijo in zahodnimi deželami. Zato njihove nevarnosti in škodljivosti ne smemo podcenjevati, zlasti pa jim ne smemo dati koncesij, kakor je tista z dne 8. oktobra t. l.

splačalo nalagati svoj kapital v problematične investicije italijanskega imperializma. Zmagovali pa so narodi Jugoslavije zato, ker so bili nosilci zakonitega družbenega procesa, ki ga z nobenim nasiljem ni moč zaustaviti, čeprav ga kdaj pa kdaj lahko zadržujejo in zavirajo.

Na Zahodu menda še ne razumejo povsem jasno, da Jugoslavija ne pripada več polkolonialnemu svetu na Balkanu. Tako so gledali na nas od včeraj in danes se težko odvajajo temu staremu načinu gledanja. Toda v svojem lastnem interesu morajo naposled vendarle razumeti, da je neodvisna in močna Jugoslavija ne le dobila državljansko pravico med enakopravnimi evropskimi narodi, marveč tudi, da je njena specifična vloga zdej potrebna vsej Evropi, ki želi mir. Če bodo to naposled vendarle razumeli, tedaj jim bo postalo tudi jasno, da so vsi poskusi, da bi problematično zavezništvo italijanskega imperializma kupili s trganjem ozemlja od Jugoslavije, ne samo škodljivi, marveč tudi popolnoma brezuspešni. In dalje, šele potem bodo razumeli, kako nesmiselna in škodljiva je dilema, v katero jih sili italijanska politika izsiljevanja, namreč dilema o nekakšnem »izbiranju« med Jugoslavijo in Italijo. Mi nismo nikomur na razpolago, da bi nas izbiral za svoje potrebe. To »čast« mi že vnaprej prepuščamo tistim italijanskim politikom, ki zdej čevkajo takšne neumnosti. Mi zahtevamo samo eno: da se mir v tem delu Evrope postavi izključno samo na temelje enakopravnih odnosov med neodvisnimi narodi, od priznanja njihovih suverenih pravic in spoštovanja njihovih narodnih koristi. Zato kategorično odklanjamo vse, kar spominja na vsiljevanje katekole tuje volje. Samo pod takimi pogoji lahko Jugoslavija daje svoj prispevek — ki ni nevažen — k zgraditvi solidnega sistema mednarodne varnosti v tem delu sveta. Če tisti, ki pravijo, da so naši zavezniki in ki smo bili mi v dveh svetovnih vojnah dejansko njihovi zavezniki — ne morejo spoštovati naših narodnih koristi in naših elementarnih pravic, kot enakopravne nacije, ker so podlegli izsiljevanju italijanskega imperializma — tedaj nimajo razloga pričakovati od nas, da bomo sledili njihovi logiki. Toda tu morajo računati na neogibno posledico, da bo namreč italijansko izsiljevanje, ki so mu podlegli, izkopal prepad med njimi in narodi Jugoslavije.

Tudi prizadevanje, da bi rešitev tržaškega vprašanja na-

šli v preprosti uporabi mirovne pogodbe v sedanjih pogojih poseben političen pomen. Zdej očitneje kakor kdajkoli prej vidimo, da mirovna pogodba ni predvidela dovolj garancij za obstoj takšnega internacionaliziranega STO, kakršno ta pogodba predvideva. Takšno STO nikakor ne bi bilo spošljivo, da bi se uprlo italijanskim ekspanzionističnim težnjam, tako bi bil Trst stalni vir napetosti v jugoslovansko italijanskih odnosih. In ne samo to, mirovna pogodba ne nudi dovolj poročstva niti za notranji demokratični red na takšnem ozemlju, podvrženem stalnemu političnemu vmešanju od zunaj. Akcija italijanske agenture v Trstu bi lahko celotno demokratično življenje na tem področju paralizirala in popolnoma zatrla vse nacionalne pravice jugoslovanskega življa. Razumljivo je, da bi bilo STO v takšnih razmerah ugodno sredstvo za vsakogar, ki bi bil zainteresiran na tem, da bi se nadalje zastrupljal jugoslovansko italijanske odnose ali slabil mednarodni položaj Jugoslavije, oziroma izpodkopal sodelovanje Jugoslavije z drugimi deželami za zagotovitev miru v tem delu Evrope.

Solucija preproste uporabe mirovne pogodbe torej v sedanjem položaju ni ne v korist Jugoslaviji, ne v dejansko korist okrepitve miru na tem področju.

Nas potemtakem niso posebno presenetljiva gledišča, ki so prišla do izraza v sedanjem tržaškem položaju. Presenetilo nas je samo nekaj, in sicer dejstvo, da na Zahodu tako malo upoštevajo objektivne spremembe, ki so nastale v zadnjih nekaj desetletjih v tem delu sveta, in sicer tem bolj, ker bo to navsezadnje škodovalo samo njim. — S sklepom dne 8. okt. in drugimi podobnimi dejavnimi dajajo orožje v roke vsem, katerih interes je, da s tem orožjem groze Jugoslaviji. Zlasti tisti na zahodu Evrope pa bi morali vedeti, da je ta grožnja — v njenih posledicah — namenjena tudi njim najmanj toliko kolikor Jugoslaviji, če ne še bolj. Kaže, ko da je njihova politika v vprašanju in zvezi z jugoslovansko italijanskimi odnosi postala politika po inerciji iz iz minulosti pridobljeni rutini. Toda v praksi se bodo morali kaj kmalu prepričati, da so se razmere tako zelo spremenile, da se je začela ta politika obračati proti njim.

Mi ne zahtevamo mnogo; to kar zahtevamo, pa imamo za neogibni pogoj za medsebojno zaupanje in sodelovanje. Predvsem bi morali razumeti, da je mogoče z Jugoslavijo sodelovati samo na temelju enakopravnosti in spoštovanja njenih narodnih koristi in naposled bi morali razumeti, da morajo naše kristi upoštevati vsaj toliko, kolikor upoštevajo italijansko imperialistično izsiljevanje.

dosednji nadaljeval. Sam način, kako je prišlo do sestave te vlade, je pravzaprav spet izsiljevanje zahodnih dežel — to krat v zvezi s vprašanjem italijanskega sodelovanja v evropski obrambni skupnosti. Znano je, da so nekateri politične skupine v italijanskem parlamentu svoje podpiranje nove vlade ali svoje nevtiralno stališče do nje neposredno povezoval s pogojem, da je g. Pella ureditev tržaškega vprašanja v italijansko korist postavil kot pogoj za italijansko sodelovanje v evropski obrambni skupnosti.

In res, 7. oktobra 1953 je g. Pella v italijanskem parlamentu izjavil: »Prav zvestoba in dolžnost, ki jo čutimo do atlantskega pakta, da bomo odkriti do naših prijateljev, nas sili, da poudarimo zahtevo po pravični ureditvi tržaškega vprašanja, ki se bolj kakor kdajkoli prej kaže kot problem, nanašajoč se na krepitev demokracije in zahodne varnosti. Vsi vedo, zavezniki in nezavezniki, da rešitve tega problema ni moč več odlašati. Ta problem vpliva na celotno našo politiko in je preizkušnja našega prijateljstva« (Podčrtal E. K.).

V istem govoru je g. Pella, potem ko je izjavil, da EOS ni sam na sebi cilj, nadaljeval: »Mi nikoli ne bomo sprejeli nobene rešitve, ki bi lahko ogrozila naše osnovne koristi in postitnila naše državljane v drugovrsten položaj, položaj, ki bi nasprotoval nagibom, za katere delamo v dobro evropske nerazdeljivosti... Ratifikacija pogodbe EOS bo znatno olajšana s predhodno ureditvijo tržaškega vprašanja«.

Ni pa ostalo samo pri besedah. Italijanska vlada je poskrbela, da je izsiljevanje od besed prešlo na dejanja, in da je tako izsilila naglo rešitev v italijansko korist. Očitno ohrabrena s stališča zahodnih vlad in uspehi svoje izsiljevalne politike, se je odločila za nič manj, kakor za vojaške demonstracije na jugoslovanski meji. To je bil pravzaprav italijanski val — ali zahodnim vladam. Zdej je jasno, da je bil ta cilj te akcije — tiste z grožnjami v parlamentu in tiste z grožnjami na jugoslovanski meji — zelo določen, namreč prisiliti zahodne vlade, da bi podprele enostransko agresivno akcijo Italije proti Trstu in coni A. Zdej je popolnoma jasno, kako prav je imel tovariš Tito, ko je na zboru na Okroglici označil italijansko rožljanje z orožjem na naši meji kot agresivno akcijo.

Proti komu pa je naperjena ta akcija? Proti deželi, katere vloge v tem delu Evrope? Mar mora italijanski narod v znanstveni meri »ahvaliti«, da je bil ohranjen mir na njegovih mejah, proti deželi, ki je zelo mnogo prispevala k utrditvi miru v Evropi sploh.

Ce tako v celoti pogledamo na italijansko politiko zadnjih let, tedaj se nam predvsem vsiljuje vprašanje: kam vodi takšna italijanska politika ne samo Italijo, marveč tudi politiko zahodnih dežel v tem delu Evrope? Mar ta italijanska politika ne pomeni stalnega in sistematičnega izpodkopavanja evropske varnosti in paraliziranja vseh njenih instrumentov v tem delu Evrope? Mar ta politika ne vodi v neposredno nevarnost vojnih sil v Evropi?

Trst, velesile in Jugoslavija

In še v enem vprašanju se nam pokaže tržaški problem kot star problem.

V njem so namreč znova prišlo do izraza tiste negativne težnje v odnosih med velesilami in jugoslovanskimi narodi, ki so spremljale ves proces dolgotrajne borbe za osvoboditev in združitve teh narodov.

Od leta 1804, ko se je začela dolgotrajna srbska vstaja proti turški nadvladi, do danes so sili narodov Jugoslavije skozi mnoge vojne in vstaje ter mnoge mirovne konference, od dunajskega kongresa 1814-15 prek pariškega kongresa 1856, carigradskega kongresa 1878 in raznih drugih konferenc, tja do prve in druge svetovne vojne. Vsaka izmed teh konferenc je bila za narode Jugoslavije razočaranje, vsaka jim je vzela vsaj en del njihove lastne zemlje, ki so jo z orožjem izrgali iz rok zatiralcev, ali vsaj del narodnih pravic, ki so si jih priborili z orožjem.

Dne 8. julija 1876 je bil na sestanku ruskega carja Aleksandra II. in avstrijskega cesarja Franca Jožeta v Reichstadu sprejet sklep, da v primeru srbske zmagi (Srbija je bila zaletena v vojno s Turki) velesile ne bodo podprele ustanovitve velike slovanske države na jugu Evrope.

Januarja 1877 sta Rusija in Avstroogrška sklenile tajno pogodbo, po kateri je bilo Avstroogrski dovoljeno okupirati Bosno in Hercegovino. Rusija pa bi lahko za plačilo neovirano začela vojno proti Turčiji in okupirala Jugozahodno Besarabijo. Hkrati je bila potrjena reichstadtska pogodba o prepovedi ustanovitve velike slovanske države na Balkanu (budimpeštarska konvencija).

Naposled je Avstroogrška na berlinskem kongresu 1878 ob pomoči Anglije in Nemčije dobila pravico, okupirati Bosno in Hercegovino. Ze preklestani tajni sporazum, po katerem se je Anglija zavezala, da bo podprla zahtevo Avstroogrške po okupaciji Bosne in Hercegovine.

Dne 15. septembra 1908 je Avstrija v Buchlauu obljubila, da ne bo nasprotovala ruski zahtevi, da bi odprli Dardanele za ruske vojne ladje. V plačilo za to je Rusija privolila, da je Avstroogrška anektirala Bosno in Hercegovino.

Med prvo svetovno vojno so zahodne sile in Rusija s svojim prizadevanjem, da bi preprečile ustanovitev Jugoslavije, spet podprele Italijo. To je bil med drugim tudi glavni cilj londonskega pakta leta 1915, s katerim je Italija med drugim dobila pravico do Dalmacije. Takšna protijugoslovanska smer je prevladovala tudi na mirovnih konferencah po prvi svetovni vojni.

Vztrajne volje narodov Jugoslavije, da se osvobodijo in

združijo, pa ni mogel nihče zavreči in zadušiti. Tako je bila v balkanski vojni 1912 do 1913 strogoljavljena turška nadvlada na Balkanu, leta 1918 pa so demokratične in narodnoosvobodilne gibanja avstrijskih Južnih Slovanov zlomila nadvlado z vojno oslabljeno avstroogrsko monarhijo nad njihovim ozemljem. Nastala je Jugoslavija, davni cilj osvobodilne borbe Južnih Slovanov, čeprav ni bila takšna, kakršno so si zamisljale demokratične množice, ko so se zanj borile.

Jugoslavija je bila torej ustanovljena kljub temu, da londonski pakt izrecno izključuje skupno državo Srbov, Hrvatov in Slovencev in da je nad jugoslovansko italijanski pogajanj o razdelitvi leta 1920 nenehoma visela grožnja velesil.

Takratni položaj zelo močno spominja na sedanje stanje stvari.

Dne 4. novembra 1920 je italijanski veleposlanik v Londonu Impariali sporočil grofu Storzi: »Lloyd George mi je rekel, da je postal v Beograd brzoljavko v smislu, kakor smo želeli. To se pravi, da pripisuje vlada Njegovega britanskega velefanstva jadranskemu vprašanju veliko važnost. V primeru neuspeha pogajanj bo britanska vlada, zvesta svojim obveznostim — podprla italijansko vlado, če bo nameravala uporabiti londonski pakt. (Podčrtal E. K.).

Mar takšno postavljanje stvari ne spominja že na prvi pogled na metode, ki jih zdej uporabljajo proti Jugoslaviji v zvezi s tristransko deklaracijo ali s sklepom z dne 8. oktobra? To podpiranje zahodnih držav italijanskega imperializma je predvsem odločilo, da je Jugoslavija leta 1920 dokončno izgubila Juljsko kraljino.

Takšna politika je nedvomno ohrabila italijanske ekspanzionistične skomine. Posredno je privedla tudi do agresije nad Jugoslavijo leta 1941, do novega razkasanja naše zemlje. Jugoslovanski narodi so morali s puško v roki z lastnimi silami osvoboditi svojo zemljo. Hkrati so dali dragoceno prispevek k skupni stvari demokratične koalicije. Vsaki deseti državljani naše dežele je žrtvoval svoje življenje za zmago nad skupnim sovražnikom. To pa vendar ni oviralo velesil, da ne bi na mirovni konferenci v Parizu Jugoslavije znova postavile glade Trsta in znatnega dela Juljske kraljine pred izvršeno dejstvo, Italije pa z nova nagrajale na račun življenjskih koristi Jugoslavije.

Vsi ti podatki torej kažejo, da se zgodovina okrog tržaškega vprašanja zdej samo ponavlja. Problem se je omejil na ožje področje, uporabljajo pa iste metode in iste sredstva. Od leta 1945 do danes je bilo stališče zahodnih držav v vsem tem vprašanju

izrazito protijugoslovansko, stališče Sovjetske zveze — tudi v duhu tradicij stare carske Rusije — pa so narekavali izključno splošno koristi sovjetske zunanje politike.

V tem, ko so na Zahodu odkrito podpirali italijanske imperialistične pretenzije na naše etnično ozemlje v Juljski kraljini, Gorici, Beneški Sloveniji in zdej na STO, si je Sovjetska zveza prizadevala uporabiti ta problem kot menjalni drobiž v medsebojnih računih velesil ter s tem prav v najodločilnejših trenutkih zadajala našim koristim hude udare.

Zgodovinski podatki pa dokazujejo tudi to, da so bili zmagovalci v tem peenakem boju navsezadnje vendarle zmeraj narodi Jugoslavije in da se velesilam nikoli ni

zgodovinski podatki pa dokazujejo tudi to, da so bili zmagovalci v tem peenakem boju navsezadnje vendarle zmeraj narodi Jugoslavije in da se velesilam nikoli ni

zgodovinski podatki pa dokazujejo tudi to, da so bili zmagovalci v tem peenakem boju navsezadnje vendarle zmeraj narodi Jugoslavije in da se velesilam nikoli ni

zgodovinski podatki pa dokazujejo tudi to, da so bili zmagovalci v tem peenakem boju navsezadnje vendarle zmeraj narodi Jugoslavije in da se velesilam nikoli ni

zgodovinski podatki pa dokazujejo tudi to, da so bili zmagovalci v tem peenakem boju navsezadnje vendarle zmeraj narodi Jugoslavije in da se velesilam nikoli ni

